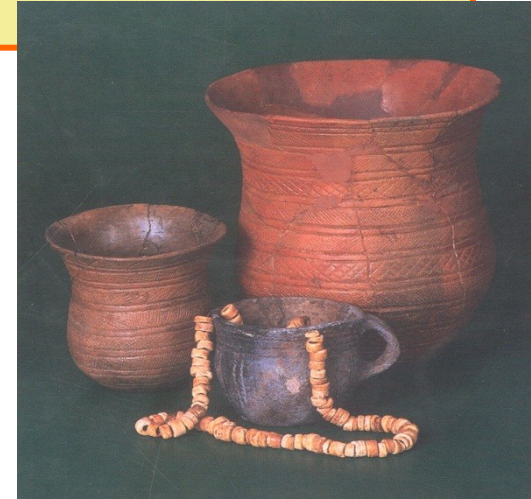

ENEOLIT

Typické rysy eneolitu

- Rozšíření jednoduchého oradla
- Počátky užívání vozů
- Zavedení dobyččího spřežení (k orání i do vozu)
- Rostoucí důraz na chov skotu a lov
- Prestižní postavení významných mužů
- Těžba surovin (i hlubinná) na ŠI
- První kovové výrobky z mědi
- Výšinná hrazená sídliště/hradiska (soustředění specializované řemeslné výroby)
- Priorita muže (patriarchální společnost, v čele náčelník-kněz)

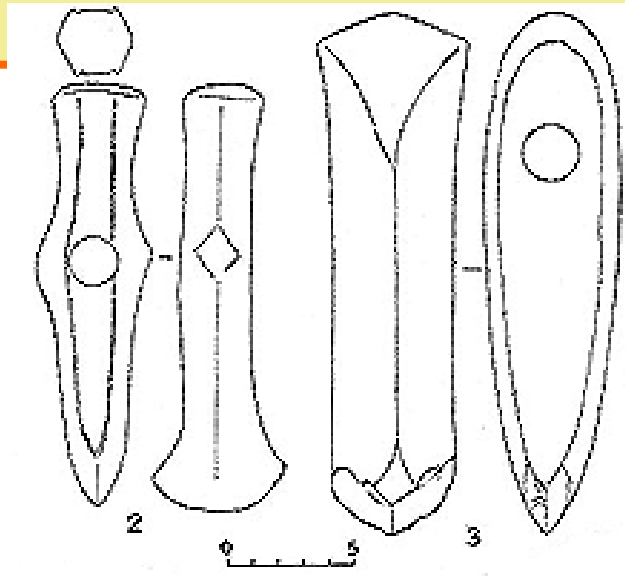

PERIODIZACE

- ☺ **Raný eneolit (do 4000/3500 p. n. l.)**
  - jordanovská kultura (stř. a SZ Čechy; stř. a J Morava)
  - michelsberská kultura (Z a stř. Čechy; původ: Belgie, stř. Něm.)
- ☺ **Starý eneolit (3 500 - 3 000 p. n. l.)**
  - kultura nálevkovitých pohárů (od Karpat po Ukrajinu, šíří se k nám od S)
  - skupina Retz (širší střední Podunají, diasporická v KNP a starší kanelované)
- ☺ **Střední eneolit (3 000 - 2 600 p. n. l.)**
  - kultura s kanelovanou keramikou (badenský okruh) (vlivy od JV)
  - **Mladší eneolit (2600 – 2300)**
  - Z kanelované k. se vyvíjí:
    - jevišovická kultura (JZ Morava)
    - řivnáčská kultura (stř. Čechy)
    - bošácká skupina (V od řeky Moravy, Z Slovensko)
  - kultura s kulovitými amforami (diasporická v řivnáčské, chamské a přežívající kanelované na S Moravě)
  - chamská kultura (JZ Čechy, nově z Bavorska)
- ☺ **Pozdní eneolit (2 300 - 2 000 p. n. l.) - pohárové kultury**
  - kultura se šňůrovou keramikou (původ mezi Vislou a Dněprem, posun k Z)
  - kultura zvoncovitých pohárů (od Pyrenejí po Maď.; na S sousedí se šňůrovouXml.)

BI

- Sekeromlaty,
- Sekery
- šperk

- nátepní destičky

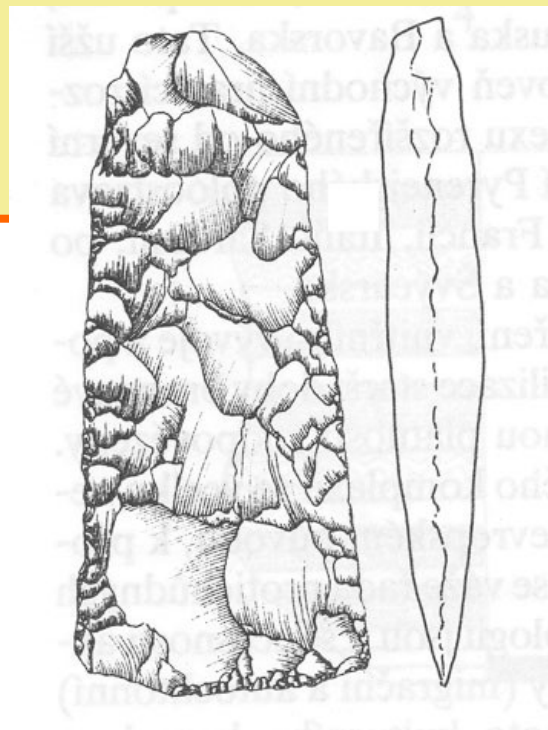

ŠI

- sekerky

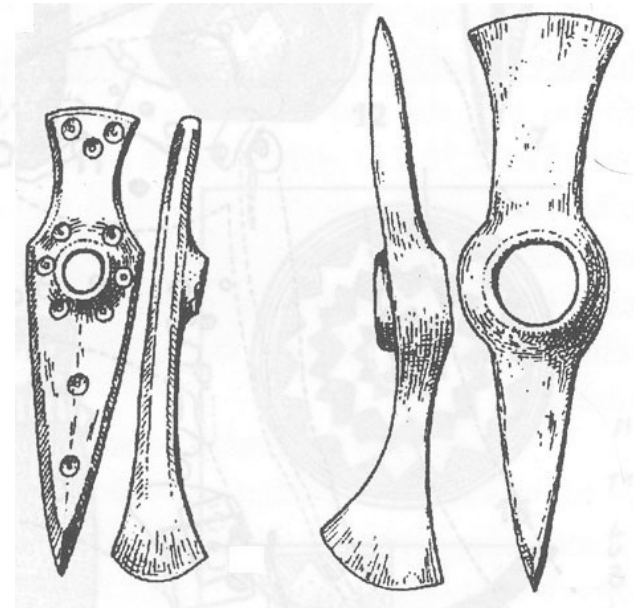
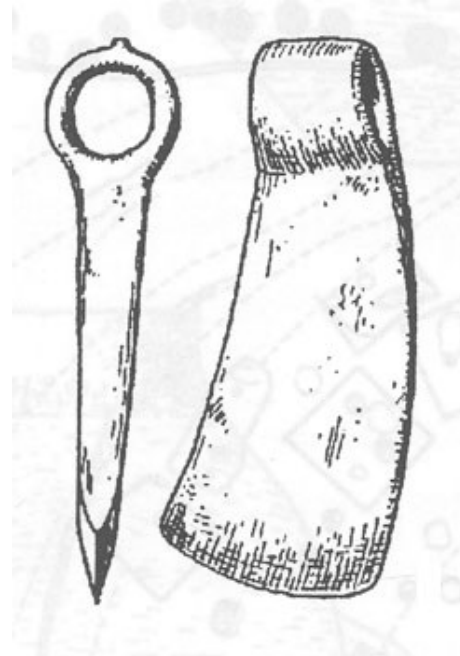
- čepele

- hroty šípů

Měděná industrie

- **sekerky**

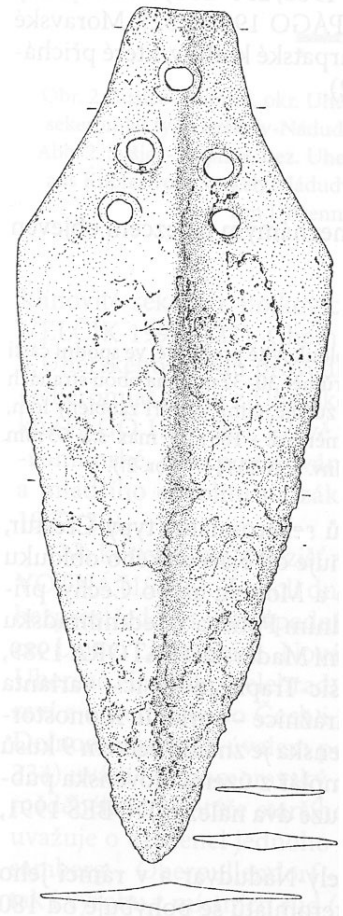
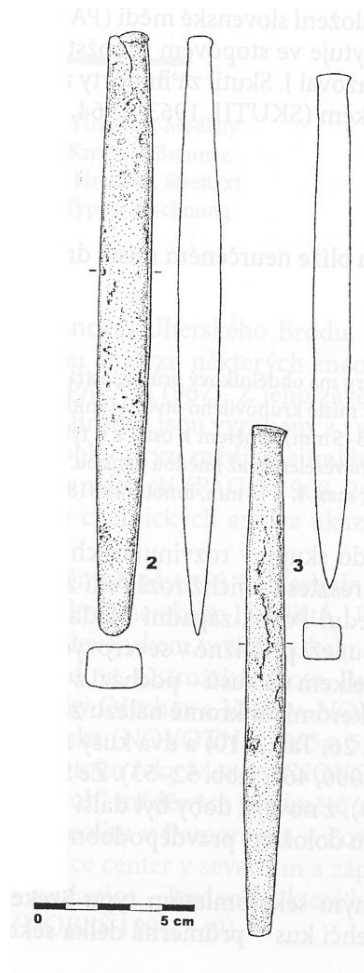
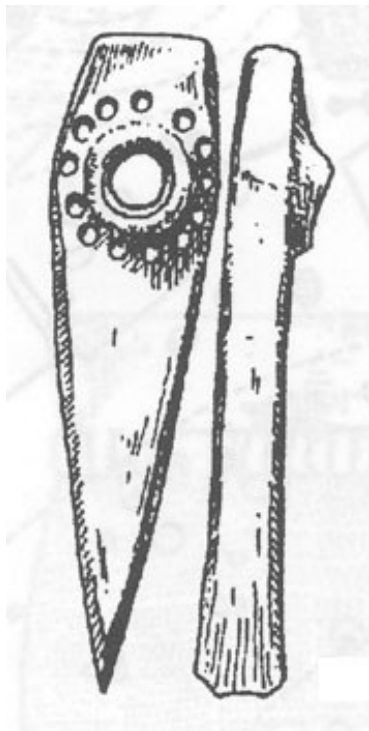
- ploché

- s otvorem v týle

- s křížovým ostřím

Měděná industrie

- sekeromlat
- šídlo
- dlátko
- dýky

Raný eneolit

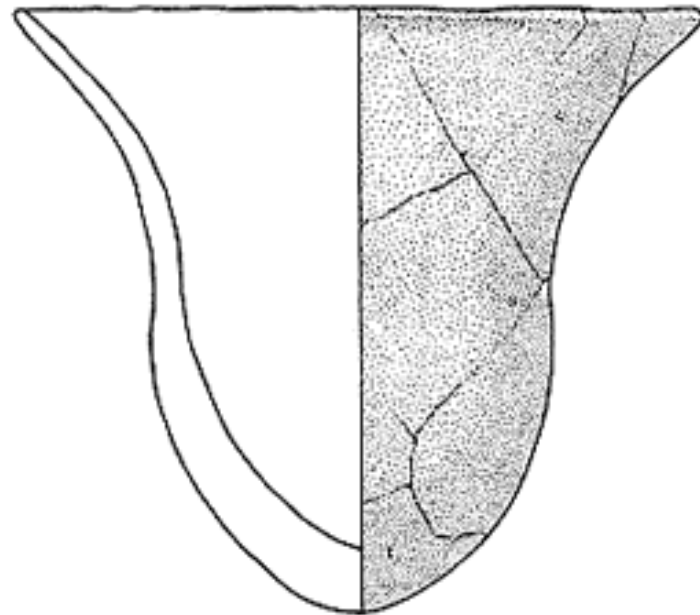
Jordanovská kultura

- keramika - dožívají tvary MMK - ornament vlčích zubů, šrafované trojúhelníky
- sídliště – nížinná
- PR – neznáme

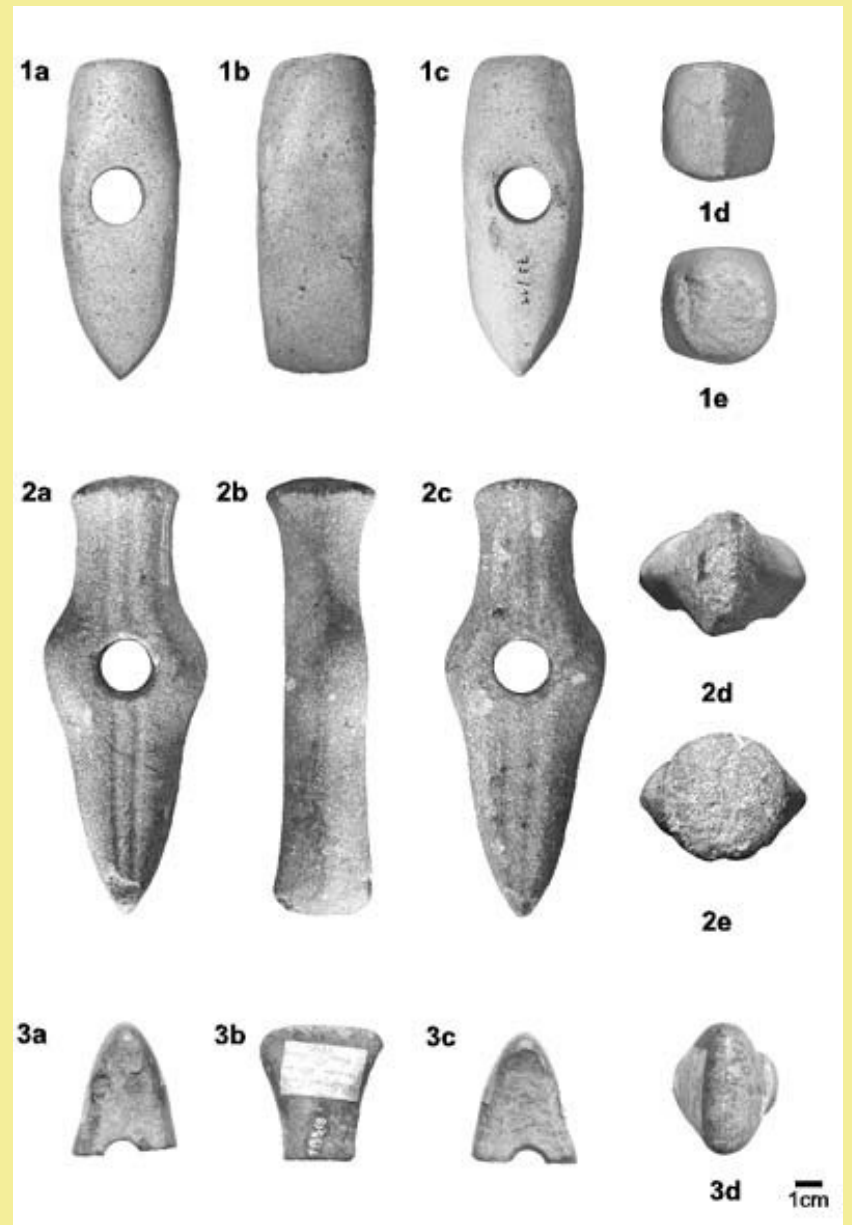
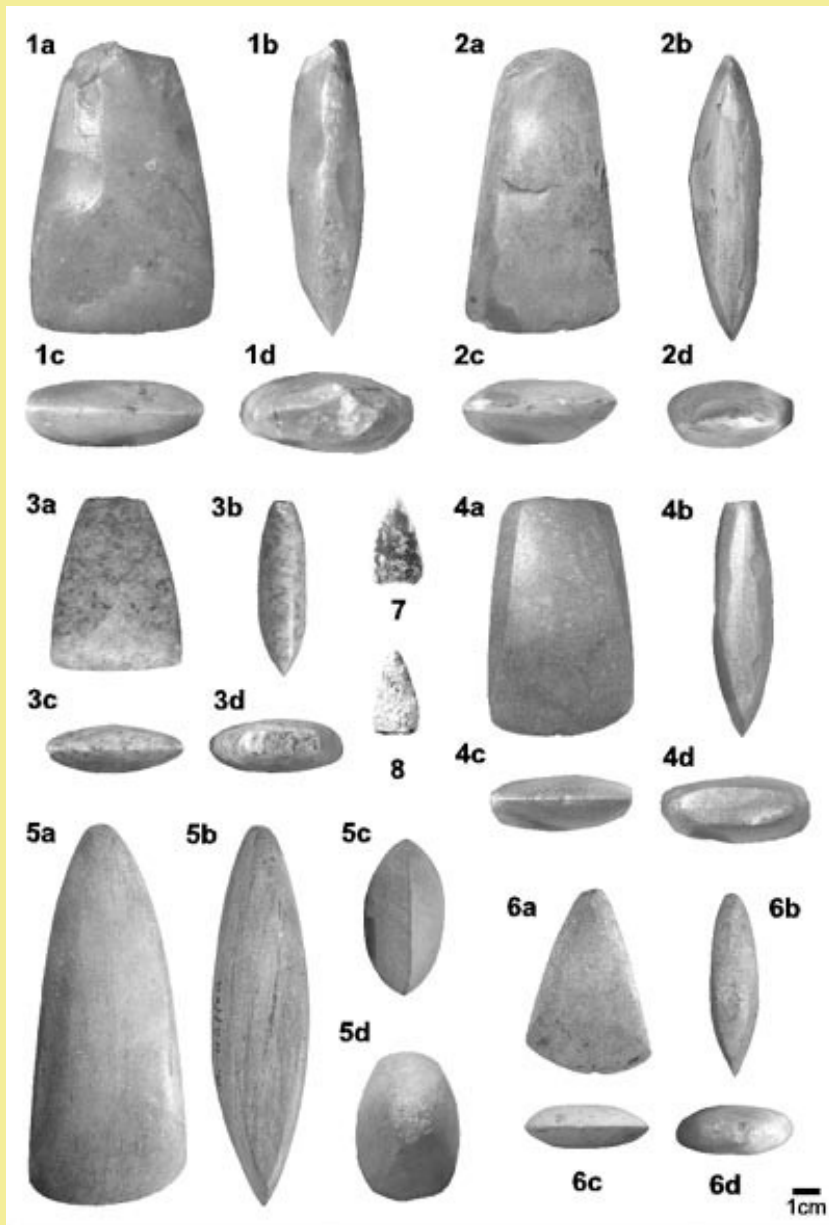
Michelsberská kultura

- keramika
  - tulipánovité poháry
- PR – megalitické – dlouhé mohyly Březno u Loun

Michelsberská kultura - BI

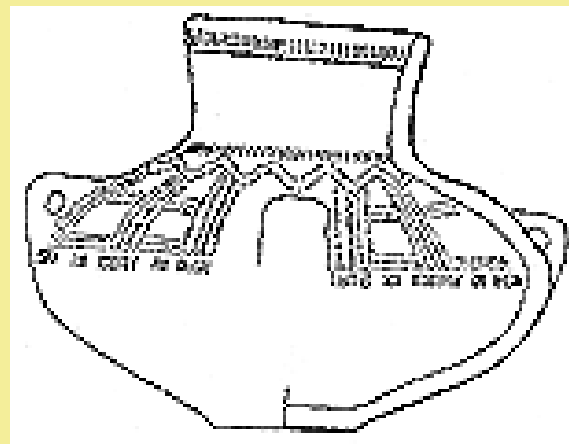
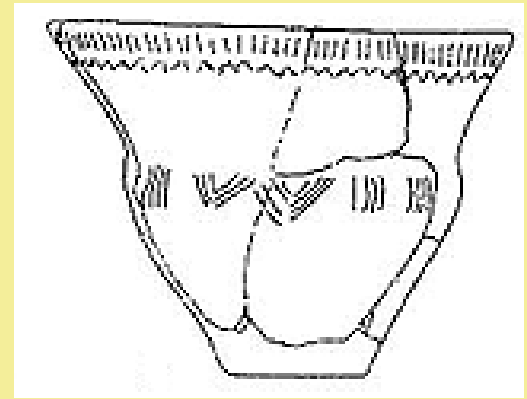
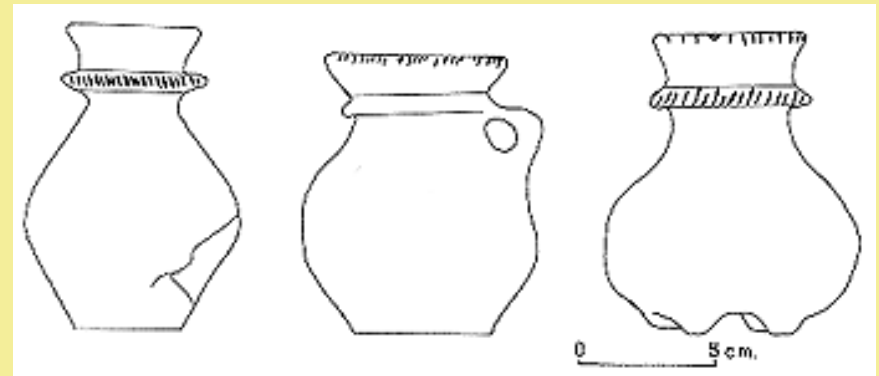
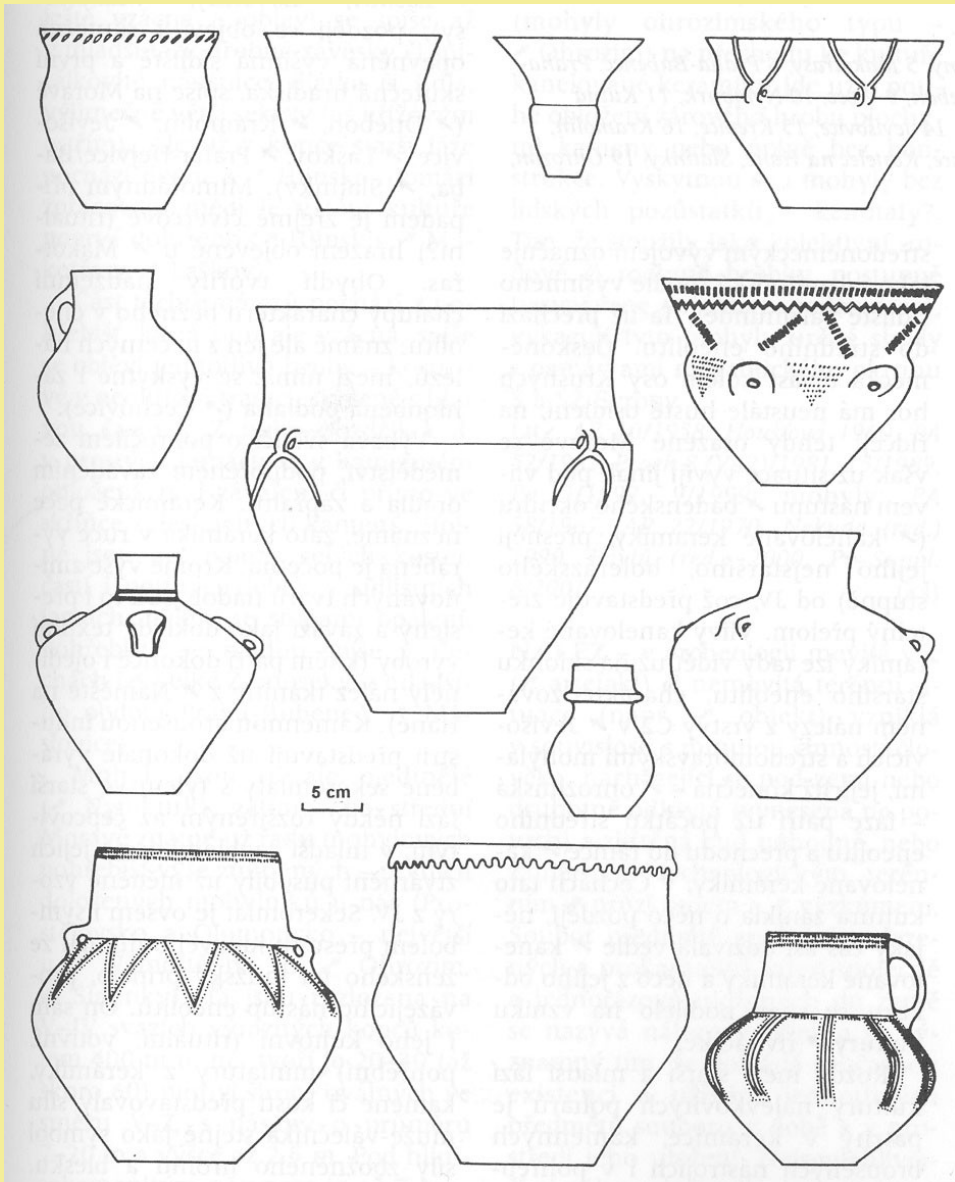

Starší eneolit

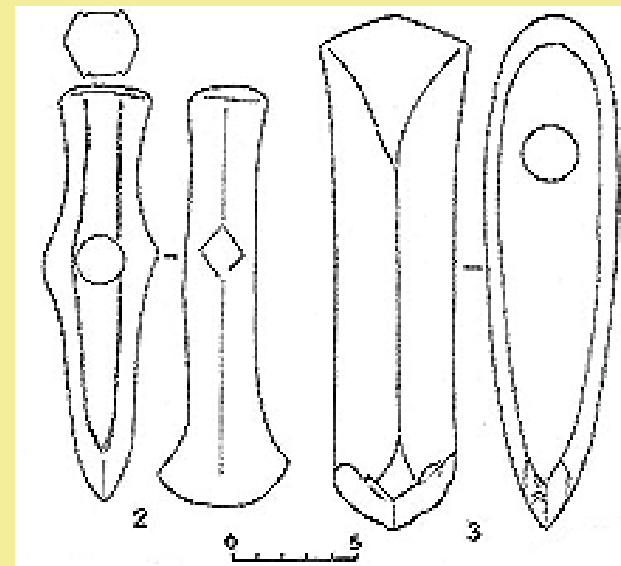
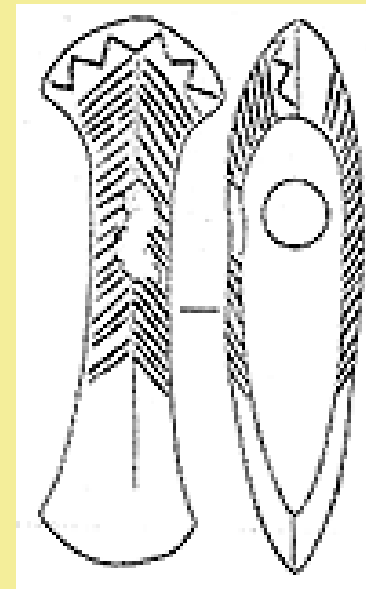
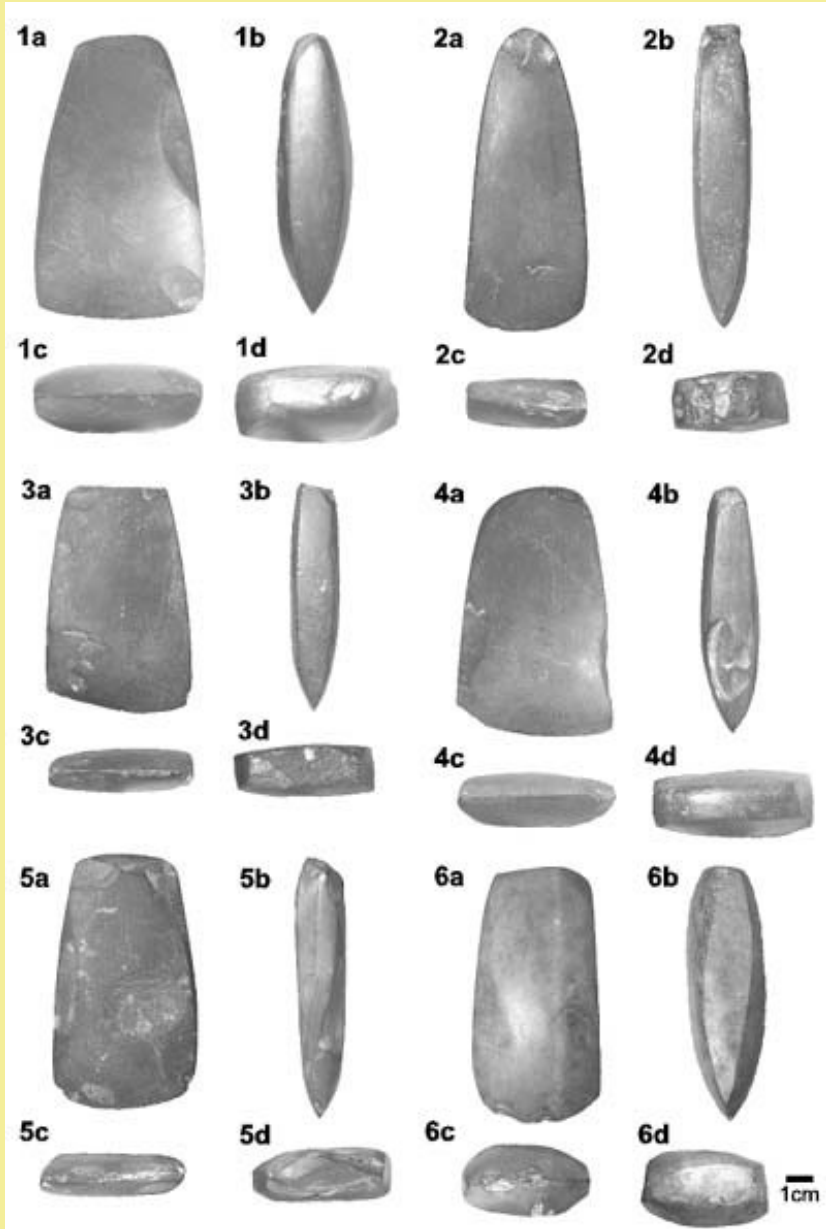
Kultura nálevkovitých pohárů

- **keramika** – okraj nálevkovitě vyhnutý - amfory s **2/4/8** uchy, zásobnice s plastickými lištami a páskami na okraji
- **sídlště** - hradiště s doklady tavby mědi – Makotřasy, Hradisko u Kramolína, Starý zámek u Jevišovic, Rmíz u Laškova
- **PR** - starší fáze (typické mohyly s kamenným pláštěm nebo skříňkové hroby s kostrovými pohřby), postupný přechod k žárovému ritu - Horka u Ohrozimi (ohrozimské mohyly)

KNP - BI

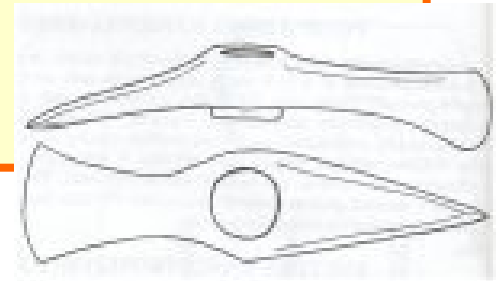
Starší eneolit

Retz

- keramika - výzdoba rytých rýh doplněných vpichy, aby v nich lépe držela bílá inkrustační hmota - nepravý brázděný vpich, hlavně šálky a esovitě profilované koflíky s páskovým uchem
- osídlení — ojedinělé nálezy - Staré Zámky u Líšně, Starý Zámek u Jevišovic, Hradisko u Křepic

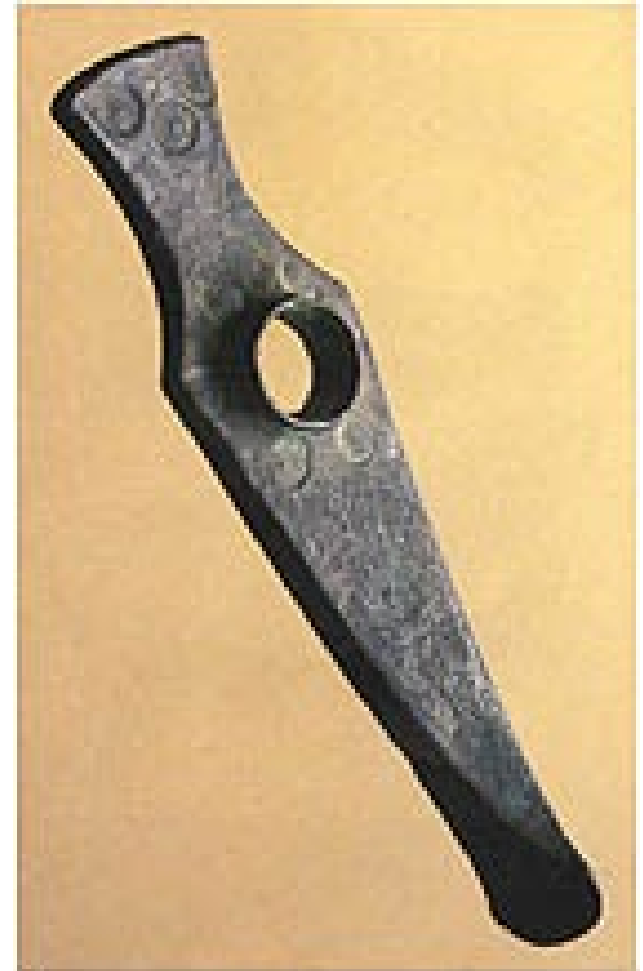

Střední eneolit (**starší**)

Kultura kanelované keramiky (kultura bádenského kulturního komplexu)

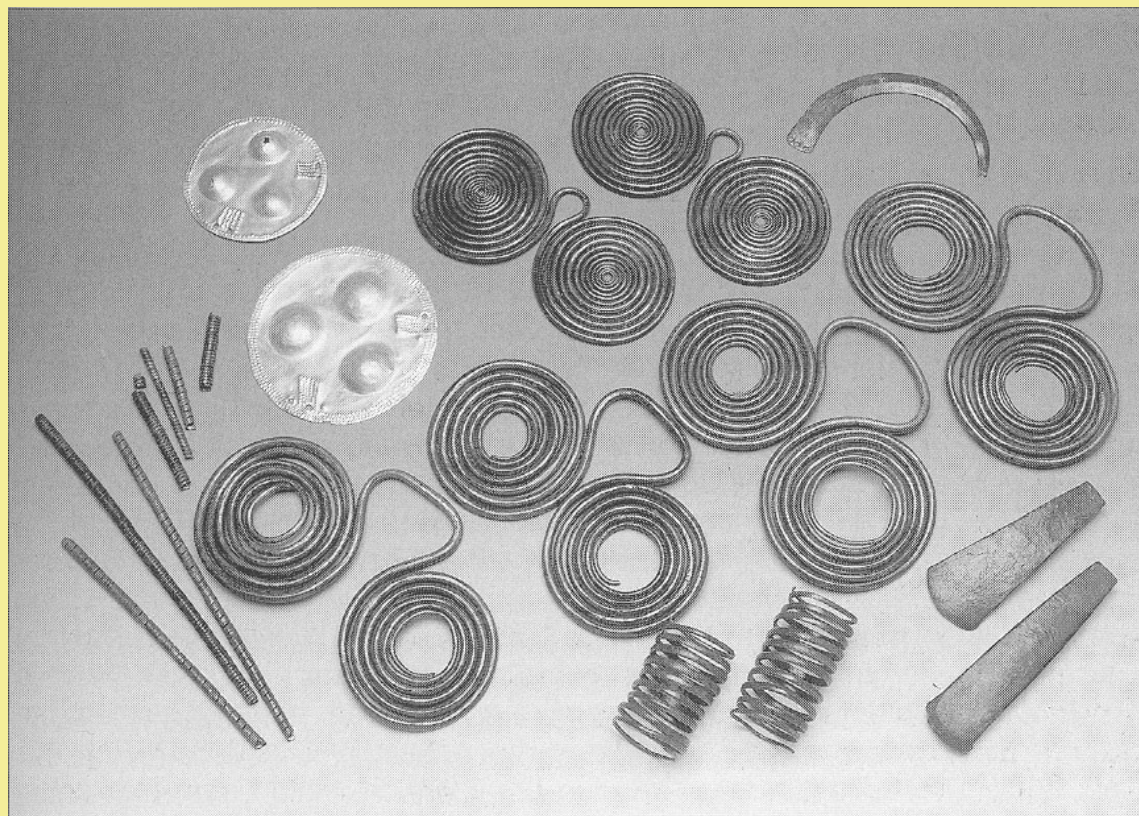
- **kovy** – měď, stříbro
  - zbraně/nástroje: sekeromlaty s křížovým ostřím, dýky typu Leváre
  - první depoty typu Hlinsko - spirálovité náušnice (typ Hlinsko) a brýlovité závěsky (typ Jordanów)

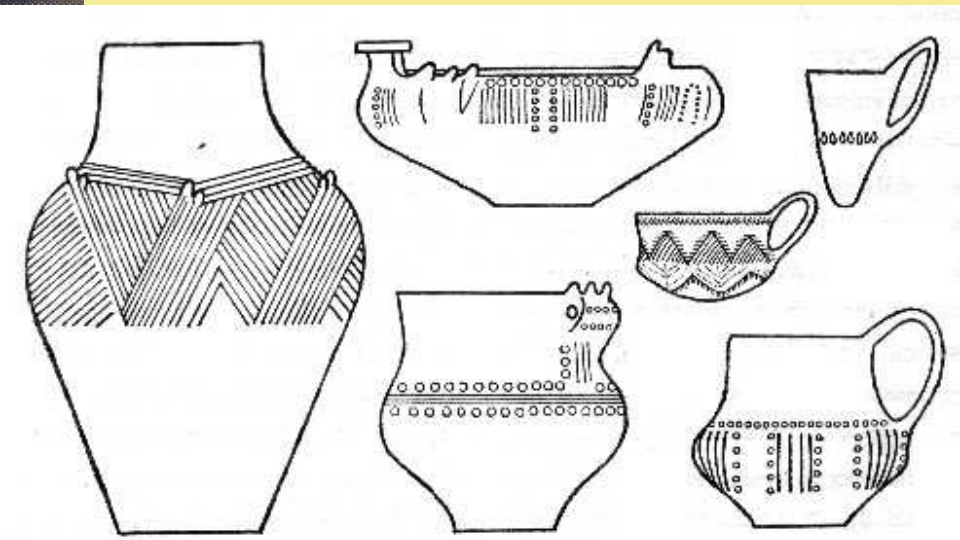
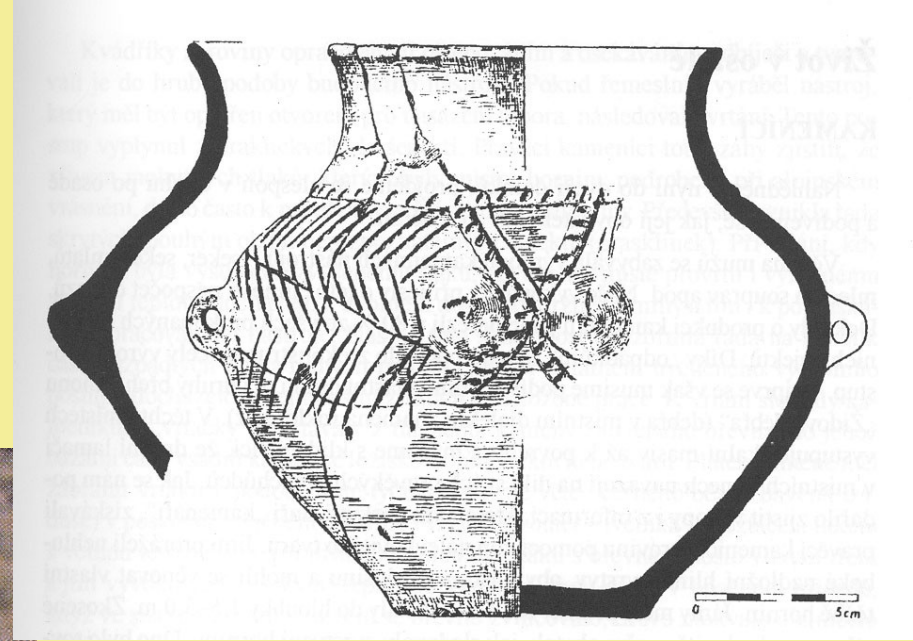

**terčovitá puklice typu
Stollhof (Cu, Ag)**

Stollhof - depot

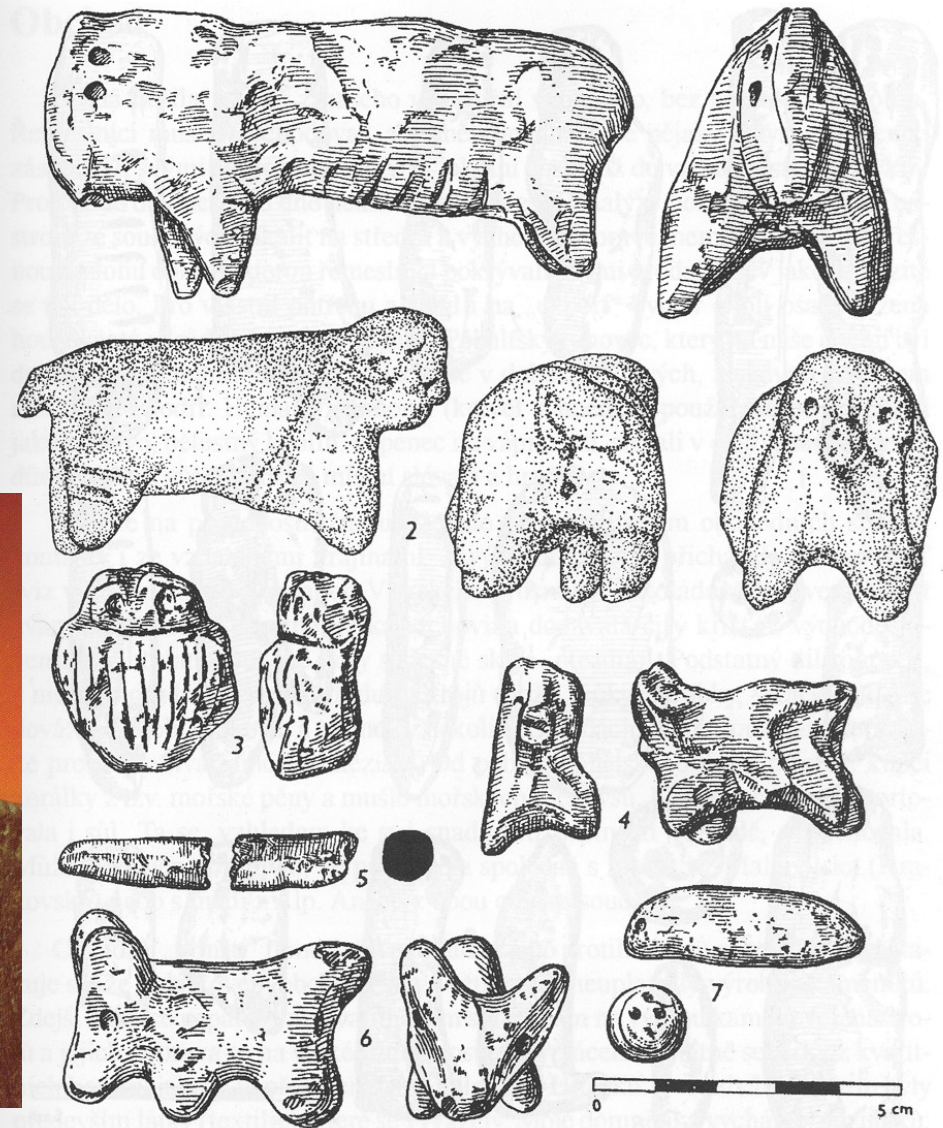

keramika - džbány, amfory, **čerpáky**,
naběračky, mísy s příčkou - široké
• napodobeniny závěsků typu Stollhof
• **výzdoba**: žlábký = kanelace tunelovitá
ouška

modely vozíků,
zápřah dvojice
zvířat, bezhlavé
ženské idoly

Střední eneolit (starší)

PR:

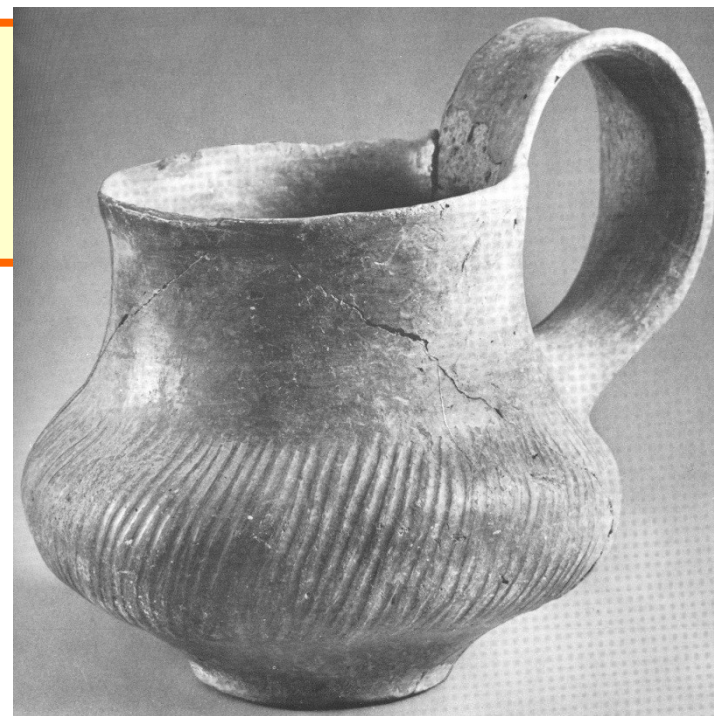
- **Čechy:** pod záp. vlivem birituální (zvl. hrob ve Velvarech)
- **Morava:** žárový pod mohylou - Alojzov
- pohřeb člověka se zvířetem
- samostatné pohřby zvířat

sídliště:

- výšinná (hradiska)
- nížinná

❖ domy:

- nadzemní kůlové
- polozemnice
- tzv. kazeto na rám, většinou vápenná vnitřní omítka, píčka a sklípek

Mladší eneolit

Jevišovická kultura

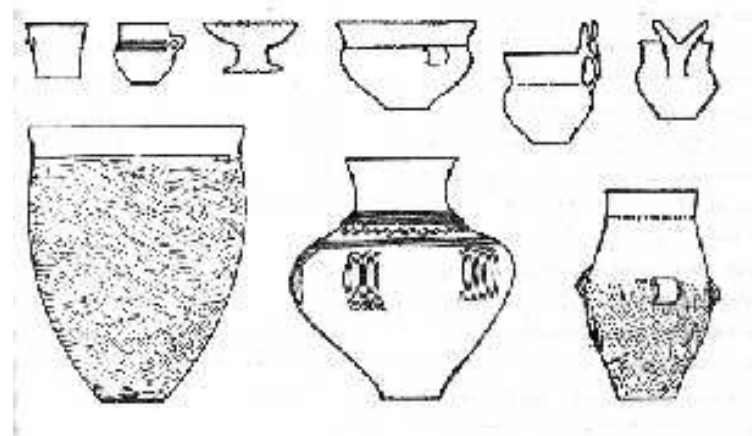
- **keramika** – (ne)zdobená nebo slámování
  - hmoždíře, idoly a plastiky
- **kovy** - depot Staré Zámky u Líšně (sekery, dlátka a šídlo)
- **sídliště** - hlavně JZ a J Morava, převažují výšinná hradiska - Starý Zámek u Jevišovic, Staré Zámky – Brno Líšeň

Střední eneolit (mladší)

Řivnáčská kultura

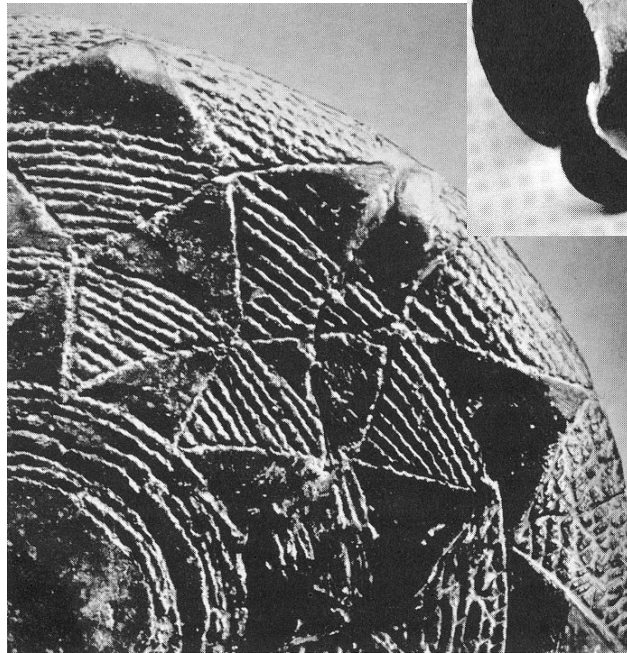
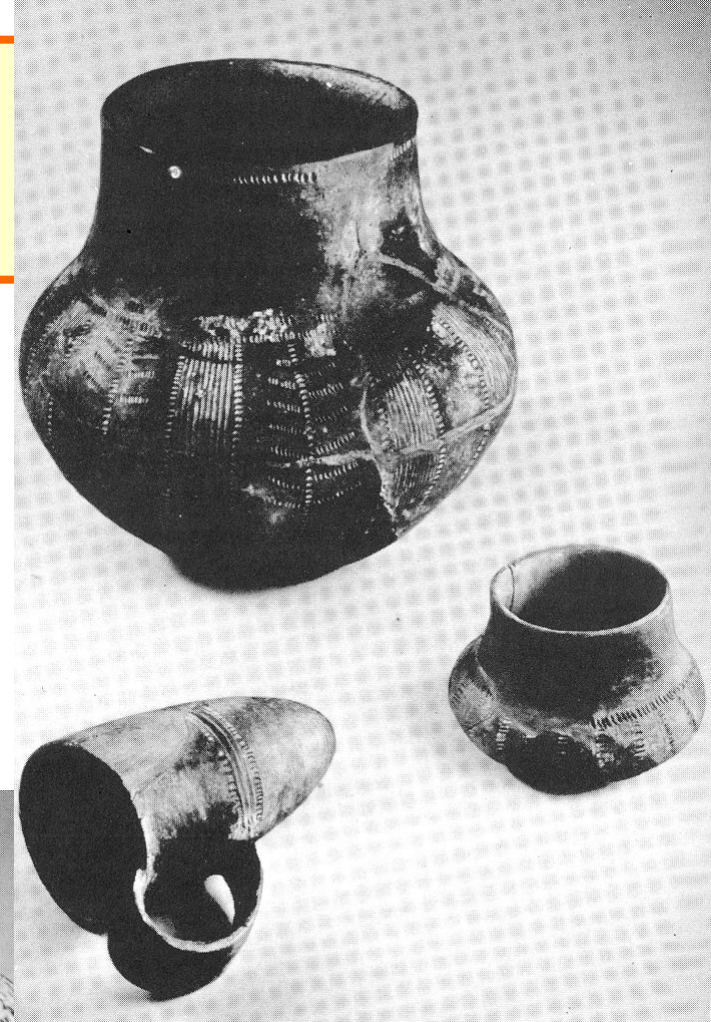
- **keramika** - džbánky s ansa lunata či ansa cornuta
- **kovy** - zlomky ozdob, drátky, dlátka, šídla
- **sídliště** - zkoumána jen výšinná hradiska - Řivnáč u Žalova, Homolka u Stehelčevsi, (velmi silné opevnění: ulicové brány, palisády a příkopy)
- **PR** – nezjištěna pohřebiště
  - jednotlivé žárové hroby
  - kostry na sídlišti

Střední eneolit (mladší)

Bošácká skupina

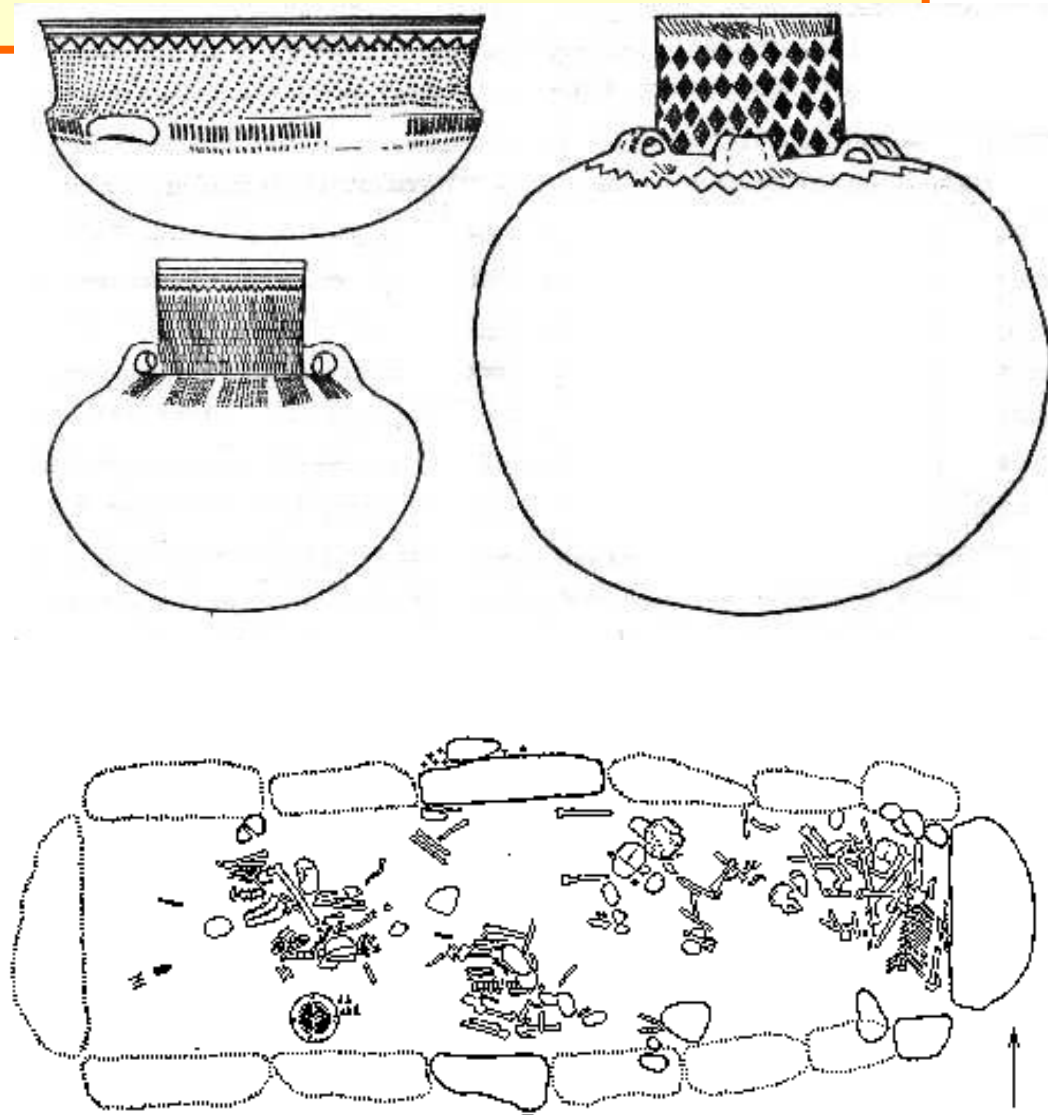
- keramika - postupně vyznívá KKK
- sídliště - jen V-Morava s návazností na osídlení JZ Slovenska
- PR - několik kostrových skrčených hrobů v Bánově, na Slovensku žeh

Střední eneolit (mladší)

Kultura kulovitých amfor

- **keramika** - typické kulovité amfory s nízkým válcovitým hrdlem a **2/4/8** oušky pod ním,
  - kolkovaná výzdoba
- **PR** – kostrový
  - ojedinělé **výhradně** mužské hroby s pazourkovými sekerami, jantarovými ozdobami

Odkrývání skříňkového hrobu

Střední eneolit (mladší)

Chamská kultura

- **keramika** - nevýrazná, typické násobné plastické a promačkávané či přesekávané pásy
- **sídliště** - malá extrémně opevněná hradiska v Z-Čechách (kamenné valy)
- **PR** - nezjištěn

Pozdní eneolit

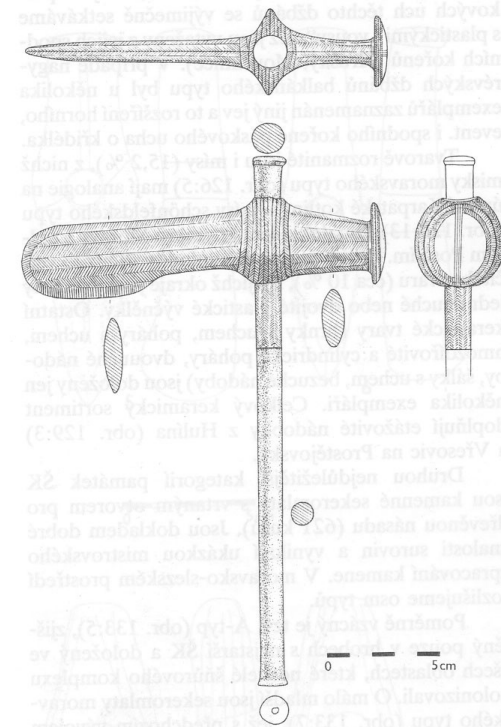
Kultura se šňůrovou keramikou

• keramika

- poháry s otiskem šňůry na hrdle a dvojuché amfory
- pro chronologii na Moravě důležité **džbány** - dřevohostické
- **misky** moravské a schönfeldské

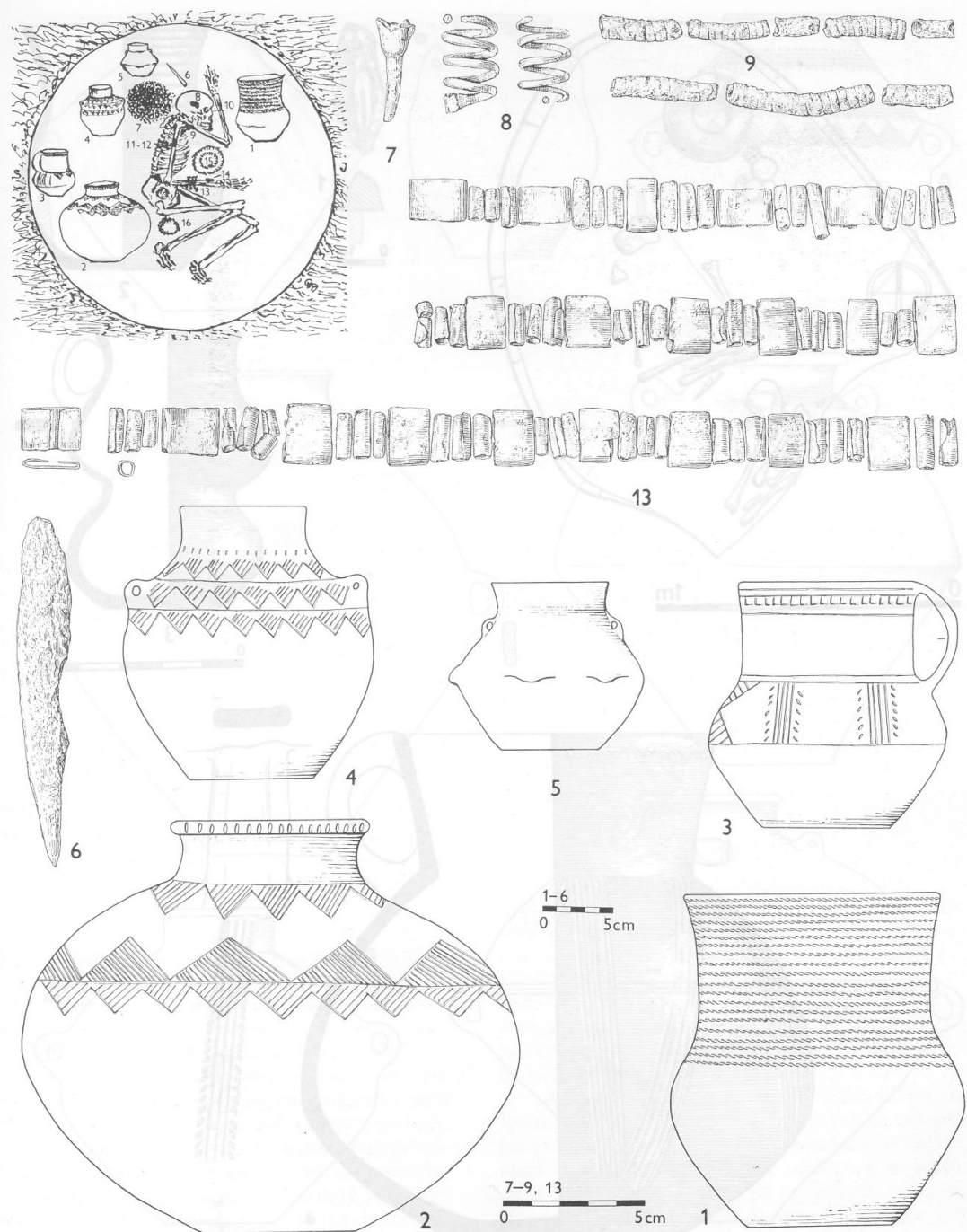
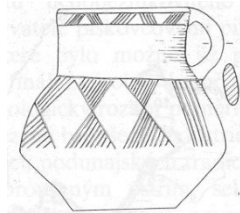
• kovy - spíše na Moravě

- vlasové spirálky, trubičky a perly z plechu, náramky, unikátní trojitý náramek z Maref skládaný z destiček a trubiček,
- břitva z Morkůvek,
- **sekeromlat** z Lužic u Hodonína
- dlátka
- čepele nožů

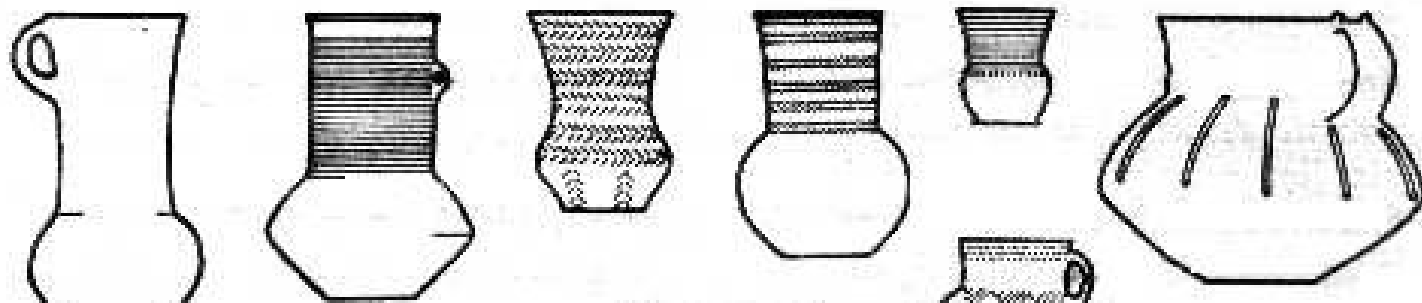

Pozdní eneolit

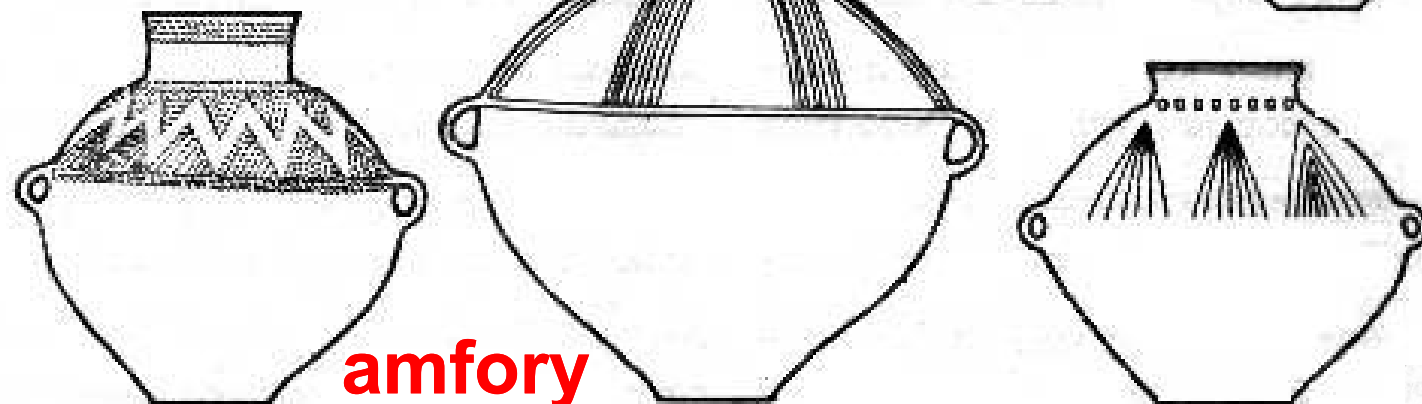
- **sídliště** - Palonín na Moravě, domy asi přenosné (jurty, stany) **bez trvalých stop v terénu**
- **PR** - kostrově (skrčený na boku - na pravém boku, na levém boku); **pohřebiště**: rozsáhlá s mohylami, případně s dřevěnou konstrukcí (Vikletice, Kostelec u Holešova, Dřevohostice)

Marefy. Bohatě vybavený hrob ženy.

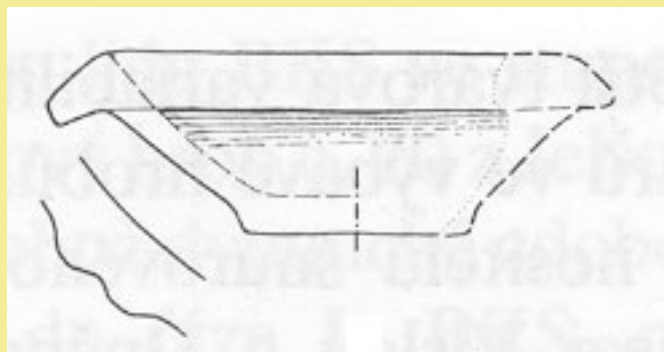

poháry

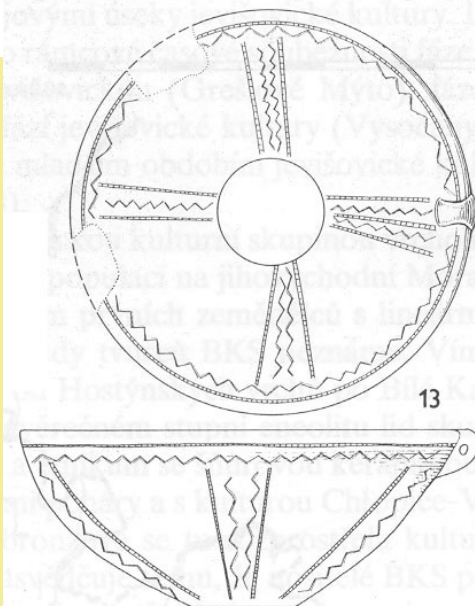

amfory

Miska moravského typu

Miska schoenfeldského typu

Pozdní eneolit

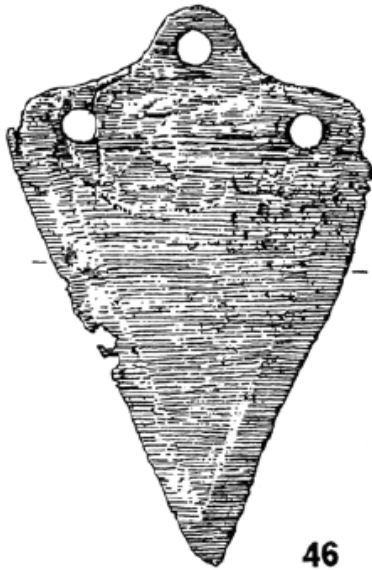
Kultura zvoncovitých pohárů

- **keramika** - červené případně i černé zvoncovité poháry s horizontálními pásy kolků (s bílou inkrustací) a leštěním
- **KPI** – knoflíky s V-vrtáním, jehlice, půlměsícovitý závěsek
- **kovy** - jazykovité dýky
  - jehlice, záušnice, závěsky z Cu i Ag, Au nebo elektronu,
  - masivní Cu sekerky, dlátka, šídla

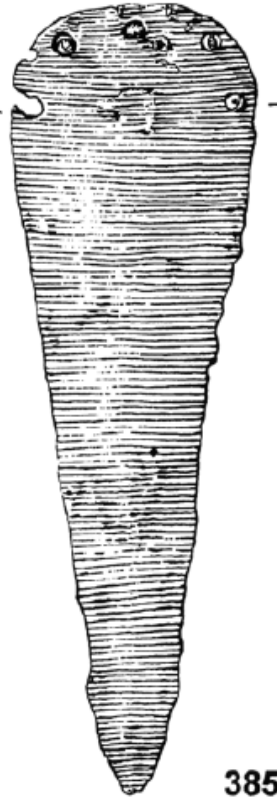

50

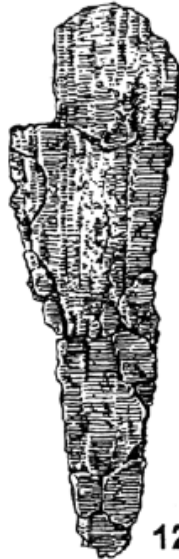
46

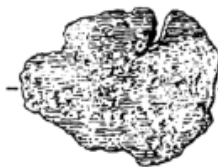
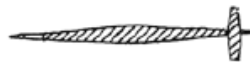
385

83

120

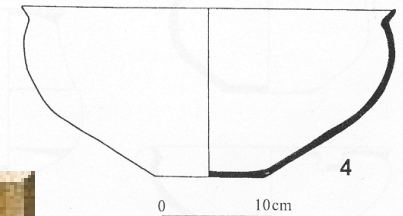
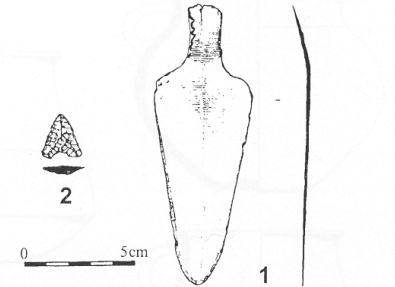
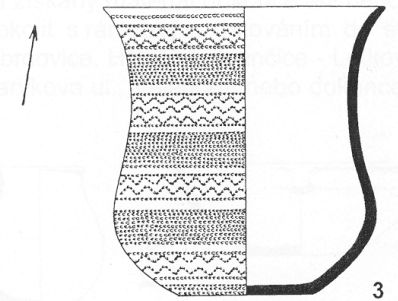
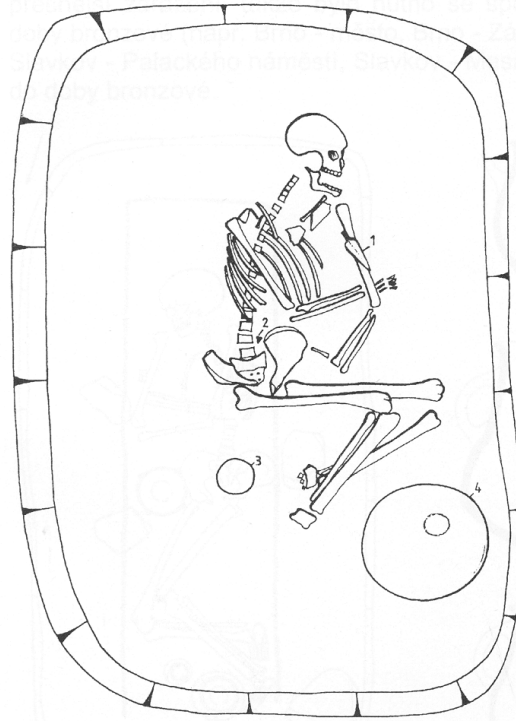

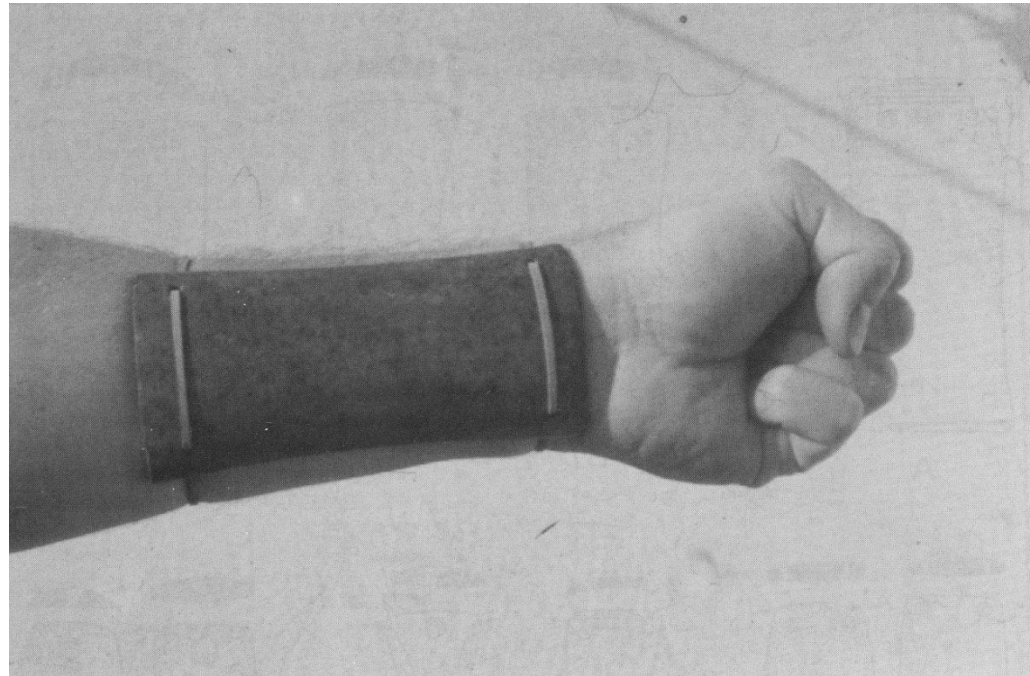
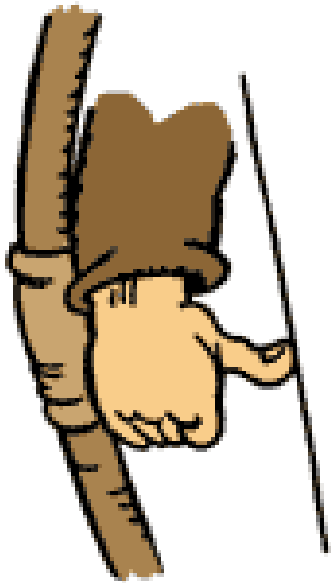
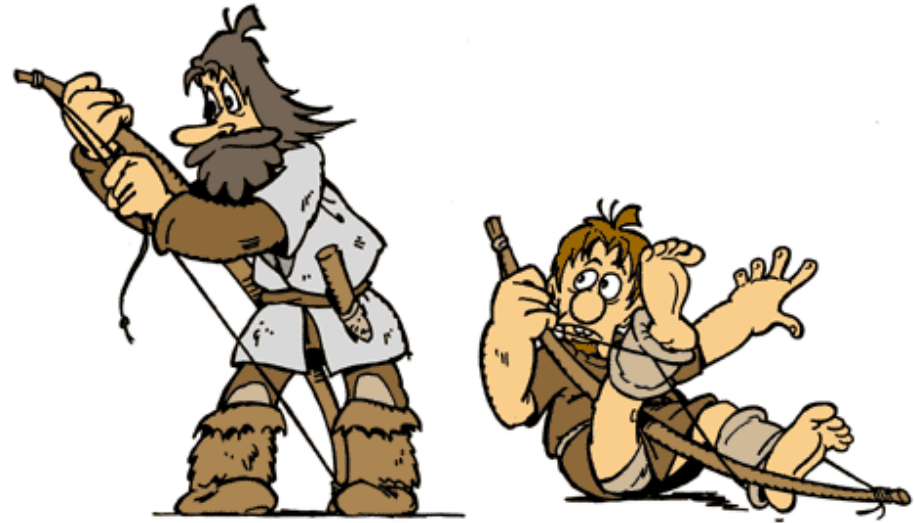
84

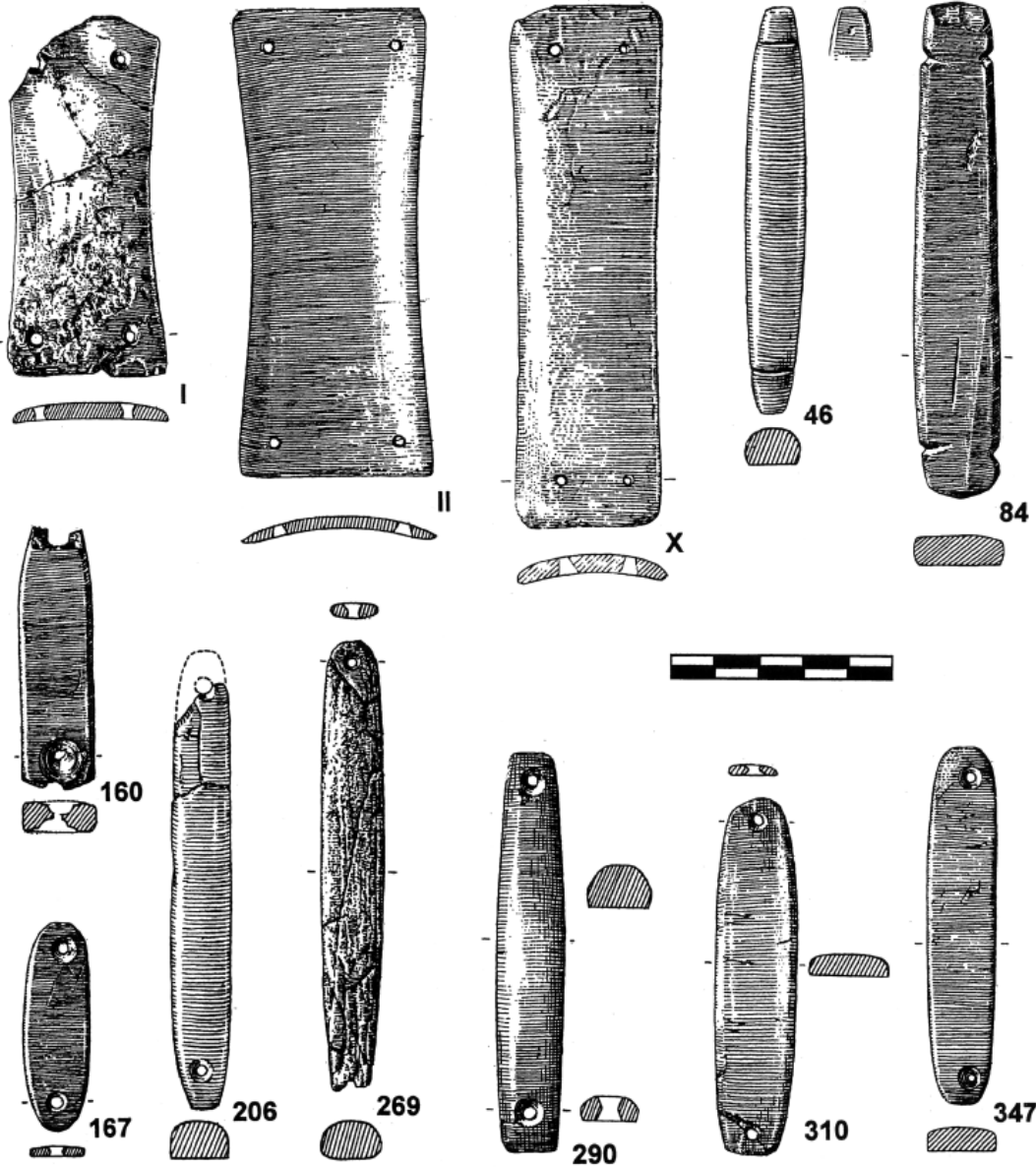
Pozdní eneolit

- **sídliště** - malá neopevňená se základy nadzemních chat
- **PR**
  - **kostrově**, na levém a na pravém boku
  - rovněž **žeh** (jen na Moravě, asi 15% hrobů)
  - rozsáhlá plochá
  - bohaté hrobky s mohylou a příkopem (hlavně na Moravě) - Smolín, Prosiměřice, Tvořihráz, v Čechách jen Stehelčevy u Kladna

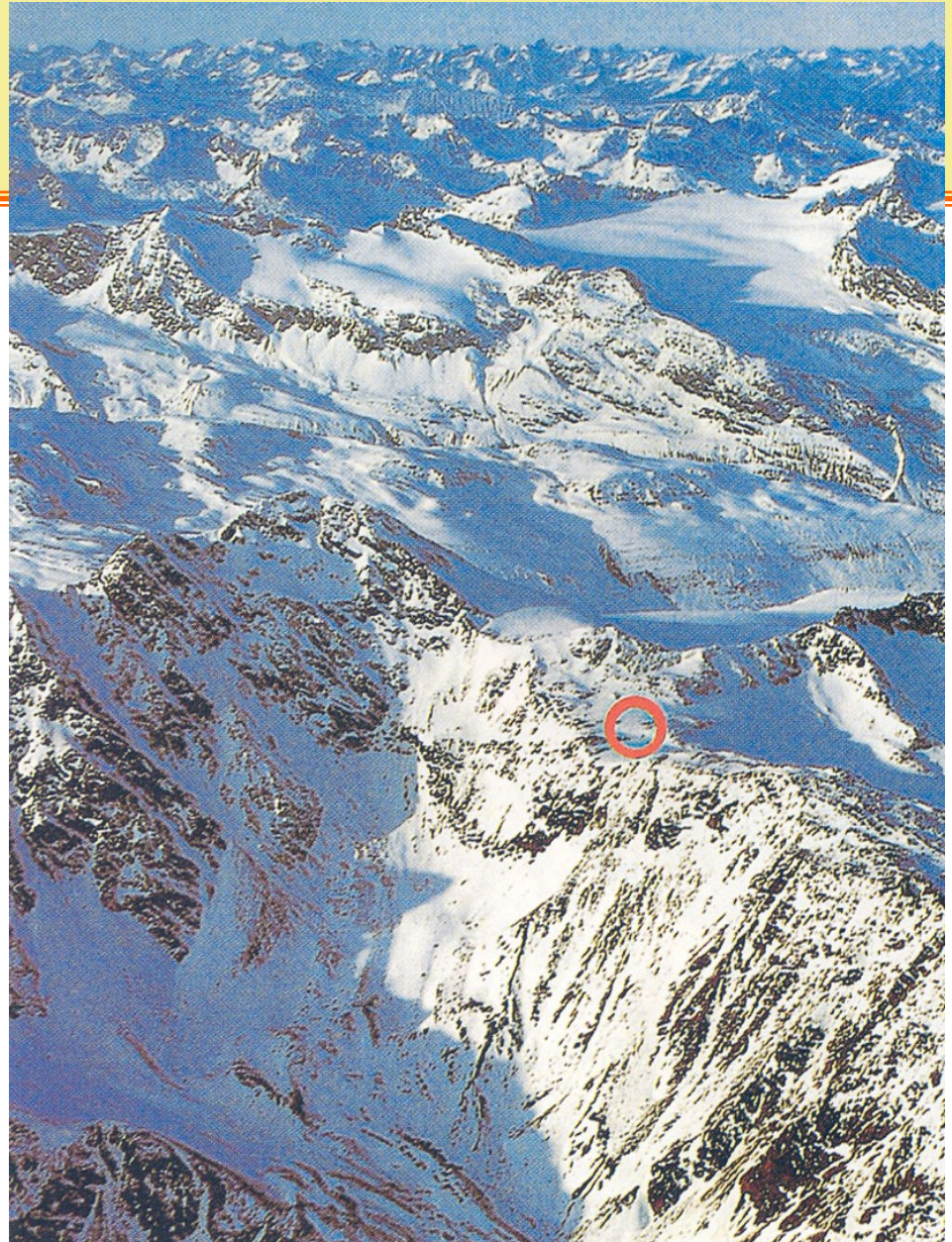
Bl: nátepní destičky

Oetzi

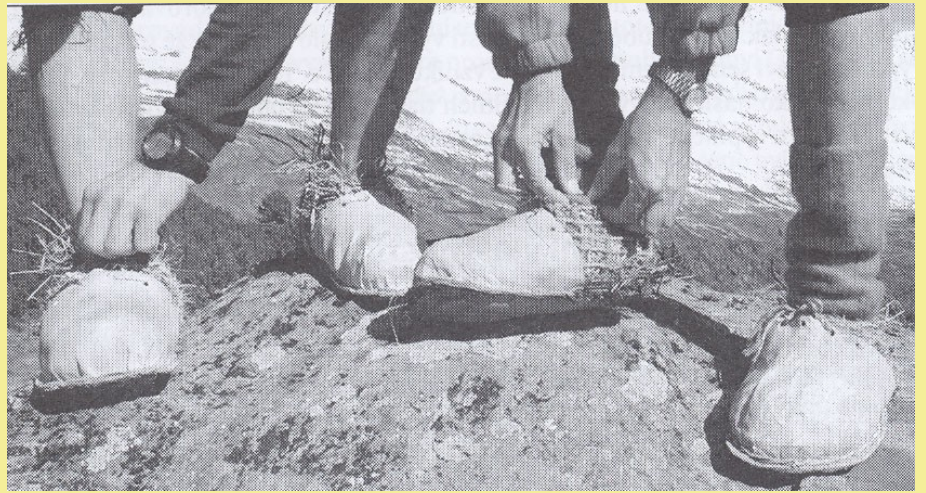
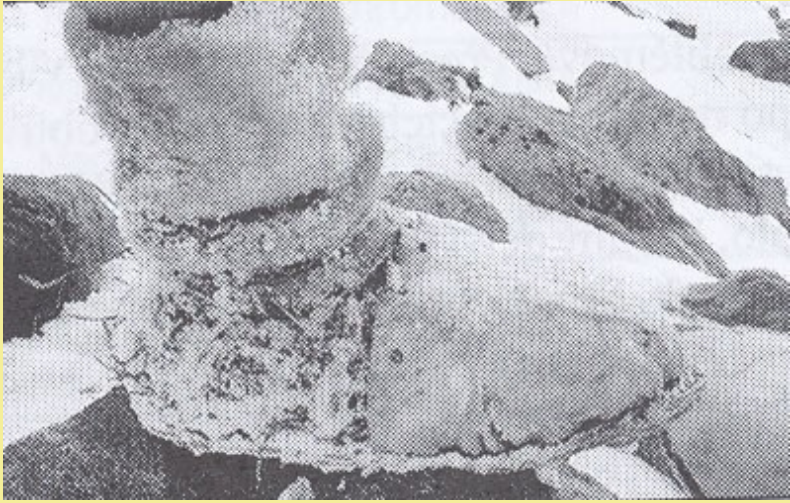
- mumie z Hauslabova sedla
- podle C 14 datace do 3350 – 3100 př.n.l.
- patrně náležel k archeologické kultuře Remedello (rozšířena v sev. Itálii)

Oetzi

- měl:
  - oděv (nohavice, opasek, plášť, bederní zástěrku, čepice) a obuv
  - luk, šípy, Cu sekerka, krosna, toulec, nůž, síť, březové nádobky
- tetování
- zranění: vyléčená, nedoléčená, smrtelná

Megality

JZ, Z, S-Evropa

kolektivní hrobky

- skříňkové hroby
- dolmeny
- chodbové
- galeriové stavby

sociokultovní

- menhiry
- menhirové sochy
- menhirové aleje
- kromlechy
- henge
- kamenné svatyně
- nuraghy

Kingstone

Levaneal

Menscryfa

Stonehenge

Hulers

Sion - Petit Chasseur

